

CONSTRUÏM LES GLÒRIES QUE VOLEM

La visió dels infants de l'Escola dels Encants

Índex

1. Resum	03
2. El context	04
2.1. L'Escola dels Encants i el seu entorn	04
2.2. La participació de l'Escola dels Encants en el procés de transformació de la Plaça de les Glòries	04
2.3. Com s'entén i s'estructura la participació de les famílies a l'Escola dels Encants	05
2.4. Com participen els infants en la presa de decisions a l'escola dels Encants	07
3. El projecte	09
3.1. Justificació	09
3.2. Objectius	09
3.3. Desenvolupament	10
3.4. Recursos humans i materials	19
3.5. Seguiment i monitoratge de l'actuació	20
3.6. Resultats i conclusions	21
3.7. Impacte i continuïtat	23
4. Annexes	24

1. Resum

Després d'anys de reivindicació ciutadana i de greus mancances d'infraestructures i equipaments per als barris, la re-urbanització de la Plaça de les Glòries ja és una realitat. Per al procés de reconstrucció de Glòries es va convocar un concurs internacional, precedit per uns tallers organitzats per l'Ajuntament de Barcelona i les associacions de veïns que pretenien recollir la visió, les necessitats i les expectatives dels ciutadans i fer-les arribar a l'equip d'arquitectes guanyadors del concurs.

Com a ciutadans, els infants tenen clars els seus desitjos i les seves preferències, i són capaços d'expressar-los.

Durant aquest procés de consulta i participació ciutadana respecte al futur de Glòries s'ha trobat a faltar la veu dels infants. Com a ciutadans que són –i no futurs ciutadans–, els infants no només tenen clars els seus desitjos i les seves preferències, i són capaços d'expressar-los, sinó que hi tenen ple dret. Malgrat això, la creació d'espais per canalitzar la participació infantil en processos urbanístics és molt poc freqüent.

L'objectiu d'aquest projecte ha estat incorporar la visió i les expectatives dels infants de l'Escola dels Encants en el procés de redisseny i reorganització del conjunt de la Plaça de les Glòries.

2. El context

2.1. L'Escola dels Encants i el seu entorn

L'escola dels Encants planteja un model d'educació viva centrada en el respecte cap als processos de vida i les necessitats dels infants. L'escola va ser inaugurada el setembre de l'any 2009 i està actualment ubicada en mòduls provisionals a la cantonada entre el carrer Castillejos i l'avinguda Diagonal, en espera de la construcció de l'edifici definitiu. L'escola viu un procés continuat de creixement del nombre de persones que formen part de la comunitat educativa, integrada per l'equip pedagògic, les famílies i els infants. Actualment formen part de l'escola 172 infants de 3 a 8 anys, i l'equip pedagògic està format per 17 mestres.

Durant molt de temps, la direcció de l'escola i membres de l'Associació de Famílies (AFA) van denunciar la situació precària de l'emplaçament provisional, amb un pati sense cap sistema de drenatge que s'inundava cada vegada que plovia i en un lloc envoltat de naus industrials abandonades en alguns casos i ocupades en altres, i amb cobertes d'amiant en mal estat. Fruit d'aquestes denúncies, es va aconseguir l'enderroc d'una de les naus industrials annexes, i l'adequació del solar, de 1.900 metres quadrats, per ampliar el pati de l'escola i construir una pista poliesportiva d'ús compartit entre el centre educatiu i el barri. El febrer del 2011, el ple de l'Ajuntament de Barcelona va aprovar el Pla Especial i de Millora Urbana que reservava espai a la cantonada dels carrers Consell de Cent i Cartagena per a la construcció de l'edifici definitiu de l'escola. Després d'estar molt de temps aturat, finalment l'Ajuntament va decidir assumir el projecte de l'edifici definitiu i l'Àrea Metropolitana de Barcelona va elaborar el projecte executiu i es va encarregar de la seva licitació. Les obres van iniciar-se el passat 1 de juliol, i l'edifici definitiu de l'escola s'ha d'inaugurar, d'acord amb els terminis previstos, per a poder començar el curs 2015-16.

L'escola s'ha d'inaugurar, d'acord amb els terminis previstos, per a poder començar el curs 2015-16.

2.2. La participació de l'Escola dels Encants en el procés de transformació de la Plaça de les Glòries

Des del seu naixement, l'Escola dels Encants ha tingut una implicació directa en el procés de remodelació de la plaça de les Glòries. Aquesta escola, de fet, és un dels equipaments públics llargament reivindicats per les associacions de veïns de Sagrada Família, Fort Pienc, Poblenou i Clot-Camp de l'Arpa que es va incloure en el Compromís per Glòries, aprovat en sessió plenària per l'Ajuntament de Barcelona el 2007. Diferents representants de la comunitat educativa de l'escola van participar conjuntament amb les associacions de veïns, i en el marc de la comissió de seguiment de Glòries, en les converses al voltant de la redefinició del

projecte de reforma de la plaça i el seu entorn. A finals del 2013, l'AFA de l'escola també va prendre part activament en el procés participatiu convocat per l'Ajuntament de Barcelona i obert a la ciutat per al disseny de la plaça de les Glòries en motiu del concurs internacional que va seleccionar l'equip que haurà de concretar aquesta transformació. A banda de propostes sobre interconnexió, mobilitat i disseny dels espais, l'escola va oferir el seu consell d'Infants amb l'objectiu que es tingués en compte l'opinió dels nens i nenes. Aquest consell, format per dos infants de cada classe i la directora del centre, i inspirat en les propostes del psicopedagog italià Francesco Tonucci, ja havia treballat el curs 2012-13 en diferents propostes per a la definició del nou espai del barri que va quedar integrat al pati-jardí de les instal·lacions provisionals que ocupem ara. També en els últims mesos, la comissió d'obres de l'escola formada per l'AFA i mestres ha participat activament en les trobades veïnals que s'han fet per elaborar propostes per als usos provisionals que es generaran a Glòries amb la demolició de l'anella viària i fins a l'execució del projecte Canòpia Urbana, guanyador del concurs internacional convocat per l'Ajuntament de Barcelona.

Representants de la comunitat educativa de l'escola van participar en les converses al voltant de la redefinició del projecte de reforma de la plaça i el seu entorn.

2.3. Com s'entén i s'estructura la participació de les famílies a l'Escola dels Encants

Una de les línies estratègiques de l'Escola dels Encants, i pilar del seu projecte pedagògic, està orientada a aconseguir una forta corresponsabilitat educativa proposant un treball compartit i cooperatiu entre les famílies i l'equip de mestres. L'Associació de Famílies (AFA) de l'Escola dels Encants compta actualment amb 162 famílies (el 72% del total de 225 famílies de l'escola, segons les dades corresponents al curs 2013-14). La principal via de participació de les famílies a l'escola es fa a través de les comissions mixtes de l'AFA, que desenvolupen activitats i projectes d'acord a la línia pedagògica de l'escola. Actualment existeixen 10 comissions mixtes en les quals hi participen les famílies i un membre de l'equip pedagògic. A data d'avui, més de 100 pares i mares participen en alguna de les següents comissions:

- Innovació i fundraising: Suport a l'escola en l'elaboració de projectes pedagògics i captació de fons econòmics.
- Obres: Seguiment del calendari de construcció de l'edifici definitiu.
- Festes: Organització, gestió i dinamització d'activitats lúdico-festives.
- Menjador: Seguiment dels aspectes relacionats amb el menjador escolar.
- Comunicació i participació: Creació i manteniment de la web, edició de la revista, arxiu d'imatges i desenvolupament del pla de comunicació del centre.

- **Relacions socials:** Acollida a les noves famílies que s'incorporen a l'escola i dinamització de la participació de totes les famílies en les activitats de l'escola.
- **Relacions externes:** Col·laboració amb entitats de l'entorn i amb altres institucions de l'àmbit associatiu.
- **Biblioteca:** Adquisició, gestió i catalogació de llibres i material audiovisual.
- **Medi ambient i salut:** Organització i difusió d'activitats que promouen la vida saludable i la sensibilització cap al desenvolupament sostenible.
- **Músics:** Col·laboració en les activitats musicals pròpies de l'escola.

Una altra via de participació és la implicació de famílies voluntàries en l'acompanyament dels infants a l'escola: La metodologia de l'escola dóna molta importància a l'acompanyament emocional dels infants, la qual cosa requereix la presència d'adults que permetin disminuir la ràtio d'infants-adult i atendre de manera més individualitzada les necessitats dels infants. El voluntariat de famílies es regeix per un conveni amb drets i deures dels voluntaris/es amb interès per aprendre i compartir la metodologia educativa de l'escola, els quals es comprometen a una regularitat i a una formació pedagògica a la pròpia escola.

Finalment, amb el projecte "Dóna'ns un cop de mà" es pretén, de manera periòdica, aprofitar les habilitats de les famílies membres de l'AFA per tal de cobrir necessitats bàsiques d'infraestructura i parament que no poden ser cobertes amb el pressupost de l'escola. El procés s'inicia amb una identificació de les habilitats de les famílies a l'inici del curs, mitjançant un formulari, i un posterior buidatge de la informació en una base de dades per tal de sistematitzar la informació i els contactes. A continuació, l'escola realitza de manera trimestral una identificació de necessitats i estableix un calendari d'actuacions. Finalment, es fa una comunicació a les famílies de la tasca a realitzar, i es designa a una persona que assumeix les funcions de coordinació. Fins ara s'han realitzat grups d'experts ("manetes", cosidors/es, artistes, etc), s'han fet actuacions de manteniment de les instal·lacions de l'escola, i s'han organitzat dies de treball amb objectius específics (construcció de materials matemàtics, instal·lacions al jardí, ambientació dels espais, etc).

El voluntariat de famílies es regeix per un conveni amb drets i deures dels voluntaris/es amb interès per aprendre i compartir la metodologia educativa.

2.4. Com participen els infants en la presa de decisions a l'escola dels Encants

El projecte pedagògic de participació infantil a l'Escola dels Encants està inspirat en les propostes del psicopedagog italià Francesco Tonucci¹, per qui recollir la opinió dels infants requereix assumir que els infants tenen coses importants a dir, saber com entendre allò que ens estan comunicant, i tenir-ho en compte.

L'escola va crear a l'inici del curs 2012-13 el seu propi consell d'infants, i parteix de la consideració de l'infant com a un ciutadà de ple dret que pot ajudar a construir una escola i una ciutat millor per a tothom. Els seus objectius són:

- Sensibilitzar els infants i la comunitat educativa sobre la importància de la participació ciutadana en la construcció dels valors personals.
- Promoure el dret dels infants a participar en la seva escola i la seva ciutat.
- Fer que aquesta participació esdevingui un mitjà educatiu per als infants.
- Fomentar la participació de nens i nenes en la dinamització i la presa de decisions que afecten directament els infants.

El consell d'infants de l'escola està format per dos alumnes representants de cada grup-classe i per la directora. Les reunions tenen lloc a la sala de mestres, al voltant de la taula. Es fa una reunió mensual de consellers i dues amb els companys de classe (prèvia i posterior). A l'inici de cada curs els infants trien als seus dos consellers que els representaran al llarg de tot el curs.

La dinàmica del consell és la següent:

1. Abans de la reunió del consell es fa una assemblea d'aula on es tracten els temes que interessin als nens i les nenes.
2. A l'endemà o al cap de dos dies es celebra el consell d'infants, on cada conseller exposa els temes que s'han recollit al seu grup.
3. Una secretària pren acta del que es va dient.
4. L'acta del consell amb la informació rellevant es trasllada de la manera més ràpida possible als mestres, per ajudar-los a entendre i a conduir les explicacions que haurà de fer cada conseller amb els seus companys de grup.

El projecte de participació infantil a l'Escola dels Encants està inspirat en les propostes del psicopedagog Francesco Tonucci.

Els nens van acollint amb naturalitat la possibilitat i el compromís de prendre part de manera activa en la presa de decisions de l'escola.

¹Tonucci, F. "La participación de niñas y niños en el gobierno de la ciudad: Un desafío y un recurso", en Novella, A., et al (eds): Participación infantil y construcción de la ciudadanía. Barcelona. Editorial Graó, pp. 107-121.

5. Es celebra una segona assemblea de grup per fer el traspàs d'informació als companys.

L'experiència d'aquests dos anys ens ha permès veure com els nens van acollint amb naturalitat la possibilitat i el compromís de prendre part de manera activa en la presa de decisions de l'escola. Cada infant, d'acord a la maduresa que li atorga la seva edat, es posiciona de manera diferent, i entre tots s'estableix la complicitat de compartir amb els companys i amb els adults de l'escola les seves propostes, dubtes, suggeriments, i la cerca de solucions, espais de discussió i experts que els ajudin a executar-les.

De cara al curs 2014-15, l'escola impulsarà la participació dels infants de tercer de primària a les comissions mixtes de l'AFA. El fet de donar veu als infants a aquestes comissions representa un procés complex, donat que infants de 8 i 9 anys seran convidats a participar a les reunions amb persones adultes, i per tant a escoltar, argumentar i consensuar, per tal de fer un retorn de la informació i de les decisions preses als seus companys d'escola.

3. El projecte

3.1. Justificació

Les transformacions urbanístiques de la ciutat porten de la mà, molt sovint, la presa de consciència ciutadana i la interacció entre els diferents agents que hi intervenen. El present projecte s'enmarca en el procés de redisseny i reorganització del conjunt de la Plaça de les Glòries. Durant el procés de consulta i participació ciutadana respecte al seu futur, s'ha trobat a faltar la veu dels infants. De fet, la creació d'espais per canalitzar la participació infantil en processos urbanístics és molt poc freqüent.

El projecte està inspirat en les propostes del psicopedagog italià Francesco Tonucci i el seu projecte "La Ciutat dels Infants", dirigit a repensar l'entorn urbà partint de la mirada dels nens i les nenes, i centrant l'atenció en la manera com veuen el seu entorn. Tonucci defensa que el disseny i el desenvolupament de les ciutats durant les darreres dècades ha tingut en compte gairebé de forma exclusiva les necessitats dels ciutadans adults i sobretot dels més influents, i en canvi ha oblidat i exclòs als ciutadans més vulnerables, i principalment als infants. Així, el projecte "La ciutat dels infants" ofereix a polítics, administradors i educadors la possibilitat de demanar ajuda i consell als infants, i de tenir als infants com a paràmetre d'avaluació i canvi per a la ciutat, assumint que una ciutat apta per als nens també és una ciutat millor per a tothom.

La creació d'espais per canalitzar la participació infantil en processos urbanístics és molt poc freqüent.

D'altra banda, i des d'un punt de vista conceptual, aquest projecte adopta una visió de la participació infantil propera a la multidimensionalitat proposada per Novella², allunyada dels plantejaments reduccionistes que la conceben únicament com un dret a l'expressió. En aquesta línia, les pedagogies actives han contribuït a entendre la participació com a principi educatiu, com un valor que cal defensar i promoure, i com una metodologia per afavorir el creixement personal i la construcció d'una comunitat.

3.2. Objectius

Objectiu general

Reforçar el grau d'implicació de la ciutadania en el procés de redisseny i reorganització del conjunt de la Plaça de les Glòries i dotar a polítics, tècnics i responsables de l'administració amb propostes i suggeriments que incorporin la visió i les expectatives dels infants.

²Novella, A. (2012). "La participación infantil: concepto dimensional en pro de la autonomía ciudadana. TESI, Teoría de la Educación. Educación y Cultura en la Sociedad de la Información. 13(2), pp. 380-403.

Objectius específics:

- Incorporar el teixit educatiu, els infants i les associacions de famílies en el procés de disseny i transformació de l'àmbit de l'actual Plaça de les Glòries.
- Contribuir a la conscienciació dels infants del que significa un espai públic compartit amb la resta de la ciutadania i de la complexitat d'agents que hi intervenen.
- Reforçar el sentit de pertinença dels infants a la ciutat de Barcelona i als seus respectius barris colindants amb la Plaça de les Glòries.
- Reforçar el protagonisme dels infants respecte al disseny de la ciutat i fomentar així la seva cultura participativa i d'implicació amb l'interès general.

Cada grup amb els seu tutor/a i acompanyats per un pare/mare arquitecte van fer un treball de descoberta de la plaça i els entorns.

3.3. Desenvolupament

Fase 1: Apropament i identificació de l'entorn (19, 20 i 21 de novembre 2013)

La majoria d'infants que van a l'Escola del Encants viuen en els barris propers a Glòries, però aquest no sempre és un espai conegut per ells. Per donar el tret de sortida a l'experiència de participació urbanística amb els infants de l'escola, es va considerar necessari observar, caminar, badar i trepitjar la plaça i l'espai en primera persona a través d'una exploració a l'entorn immediat. Cada grup amb els seu tutor/a i acompanyats per un pare/mare arquitecte van fer un treball de descoberta de la plaça i els entorns. Els infants també van pujar al punt més alt del Museu Disseny Hub Barcelona i van visitar el nou mercat dels Encants. La visita es va organitzar per grups d'edat i va tenir una durada de dues hores.

Fase 2: Assemblea d'infants (2 de desembre de 2013)

Es va organitzar una assemblea a l'Escola dels Encants per tal de que els infants poguessin expressar les seves idees i els seus desitjos per al nou espai de la plaça de les Glòries. L'assistència a l'assemblea va ser voluntària i els infants hi participaven en funció de la seva motivació per el tema a tractar. En l'annex nº2 s'hi inclou la transcripció de l'assemblea. L'assemblea va tenir dos blocs diferenciats. Es va iniciar l'assemblea llençant a l'aire la pregunta de com voldrien i quins elements havia de tenir la nova plaça de les Glòries. Algunes de les propostes dels infants van ser: un circ, un parc d'atraccions, una pista de patinatge, un tobogan o una piràmide per poder jugar a fet i amagar. Altres infants van proposar una granja, la construcció d'una escola "per quan siguin grans", un Spa, una pista d'arts marcial, una taula de ping-pong, un pipi-can per no haver de veure caques a terra, i una gossera per no trobar animals abandonats al carrer.

A la segona part de l'assemblea es va introduir i plantejar el que seria la continuïtat del projecte. Es va explicar amb detall els tallers que seguirien i la voluntat de poder fer escoltar la seva veu en aquest procés de transformació i reurbanització.

Es va organitzar una assemblea a l'Escola dels Encants per tal de que els infants poguessin expressar les seves idees i els seus desitjos.

Fase 3: Desenvolupament dels tallers (14, 15 i 16 de gener)

Taller 1: La construcció col·lectiva de la plaça

Data: 14 de gener

Es va dur a terme la construcció d'un gran llenç (i futur mural) del plànol actual de la Plaça de les Glòries per part dels infants de l'escola. L'objectiu era que els infants poguessin viure i experimentar la tasca conjunta i col·laborativa que suposa la construcció d'una plaça.

Durant aquest taller es van treballar els següents elements:

- **El plànol de la plaça:** Els 50 infants de 7 anys de l'escola (2on curs) van començar la construcció de la plaça fent els preparatius del solar, posant els plàstics de protecció i fent el replanteig de la plaça amb el blauet. Els infants van veure com s'encaixaven les peces en les que s'havia dividit el plànol gegant, i van aprendre a fer el replantejament i la seva alineació. Els infants havien de col·locar les peces del "puzzle" tenint en compte que calia enganxar-les deixant un espai perquè el darrer dia els més petits poguessin pintar al seu interior separats en 2 grups.
- **Els mitjans de transport:** Els 50 infants de 6 anys (1er) de l'escola van construir diferents mitjans de transport públic i privat per tal de desplaçar-se per la plaça (tramvia, autobús, cotxe, bicicleta, ...).
- **L'atrezzo dels ciutadans:** Els 100 infants de 4 i 5 anys de l'escola (P4 i P5) van dissenyar la roba dels diferents ciutadans que utilitzen la plaça (gent gran, infants, persones amb mobilitat reduïda, persones amb discapacitats, dones embarassades, dones amb cotxets, etc).

Taller 2: Viure la plaça

Data: 15 de gener

Els infants van recrear la plaça actual amb el trànsit i els vianants, i van fer dinàmiques de rol reflectint situacions de vida quotidiana. Els infants de 7 anys van muntar el llenç al pati, i els infants de 6 anys van escenificar diferents situacions quotidianes de la plaça utilitzant els mitjans de transport. Mentrestant, els infants més petits, caracteritzats com a diferents tipus de ciutadans, simulaven l'activitat habitual d'una plaça. Els infants de 7 anys van fer d'espectadors del happening dels seus companys, i observaven tot allò que passava a la plaça per poder proposar a l'endemà la plaça que volien.

Taller 3: Proposta de la plaça que volem

Data: 16 de gener

Al matí, els infants de 3 i 4 anys van preparar i donar color al llenç, pintant la base del plànol de forma lliure. Els colors grisos i foscos van donar pas a colors vius on els espais per a les persones tenien un gran protagonisme. A la tarda, els infants de 5, 6 i 7 anys van dibuixar la plaça que volien en el mateix plànol. D'aquesta manera van expressar, en forma de desitjos dibuixats, com desitgen que sigui la seva nova escola, la plaça i el seu entorn.

Fase 4: Producció de material audiovisual (febrer-març)

El procés va ser enregistrat per membres de la comissió de comunicació de l'AFA de l'escola, per poder-lo incorporar com a part dels materials que expliquen el procés. Com a material addicional a aquest informe, s'adjunta el DVD amb el vídeo del procés (Annex nº2).

Fase 5: Retorn i feedback (25, 29 i 30 d'abril)

Per tal de mostrar a les famílies de l'escola tot el procés, es va organitzar una sessió de cinema oberta el 25 d'abril. Totes les famílies de l'Escola varen poder acompanyar als seus infants en el visionat de l'experiència a través de l'audiovisual elaborat millorant així la implicació d'aquestes en el procés veïnal i augmentant la seva sensibilització en relació a la capacitat de participació dels infants en processos de presa de decisions i recollida de propostes.

Finalment, i per tal d'obtenir el retorn per part dels mateixos infants, es va fer una sessió amb els infants de P4 i P5 el dia 29 d'abril, i amb els infants de 1er i 2on el dia 30 d'abril. Després de veure la pel·lícula els infants van donar les seves opinions sobre la seva experiència de construcció col·laborativa de la plaça i van arribar a la conclusió que sempre és millor "pensar junts que en solitari".

Fase 6: Entrega de resultats als responsables del projecte "Canòpia Urbana", el projecte guanyador del concurs per a la renovació de la Plaça de les Glòries (20 de maig)

En aquesta darrera fase del projecte es va recopilar tota la feina feta per part dels infants, per tal de poder fer-la fer arribar a l'equip d'arquitectes guanyadors del concurs internacional encarregat de desenvolupar el projecte urbanístic a la Plaça de les Glòries. L'objectiu d'aquesta darrera fase era que els arquitectes coneguessin la visió dels infants de l'escola a l'hora de fer les propostes i l'execució de l'obra. La documentació es va enviar a través de l'Àrea Metropolitana de Barcelona.

Veieu a continuació la síntesi de les actuacions i relació de tasques a través d'aquest full de planificació:

Planificació operativa de l'actuació Calendari de reunions i actuacions OCTUBRE 2013- MAIG 2014

DATA		RELACIÓ DE TASQUES A DESENVOLUPAR
22 d'octubre de 2013	Reunió d'inici	<ul style="list-style-type: none"> -Creació del grup promotor. -Explicació en detall del projecte a tots els membres implicats. -Creació del calendari consensuat d'actuacions. -Assignació d'un/a interlocutor/a únic amb l'equip d'arquitectes. -Assignació d'un/a interlocutor/a únic en relació a les relacions externes. -Establir el mecanismes interns i externs de seguiment. -Establir els mecanismes d'avaluació.
19, 20 i 21 de novembre de 2013	Visita a l'entorn per part dels infants de l'Escola dels Encants i pares/mares acompanyants.	<ul style="list-style-type: none"> -Establir calendari definitiu de visites. -Consensuar conjuntament amb l'equip de mares i pares voluntaris, tots ells membres de la Comissió d'obres de l'Escola i arquitectes de formació, la ruta més adient. -Preparació de material previ per els infants (mapes de la zona amb itinerari marcat).
22 de novembre al 1 de desembre de 2013	Difusió a la comunitat educativa de l'Assemblea d'Infants	Cartell
2 de desembre de 2013	Assemblea d'infants	<ul style="list-style-type: none"> -Primera recollida de propostes i demandes per part dels infants de l'Escola dels Encants. -Recollida de les propostes en un acte escrita. -Recollida de les propostes enregistrades en vídeo.
	Avaluació de l'Assemblea d'Infants per part del grup promotor.	<ul style="list-style-type: none"> -Extracció de les primeres valoracions de l'assemblea d'Infants. -Calendarització de les següents actuacions.

18 de desembre de 2013 i 10 de gener de 2014	Reunió preparatòria dels Tallers	<ul style="list-style-type: none"> -Planificació i organització dels tallers i dels grups de l'Escola. -Elaboració del llistat de material necessari i assignació de responsables. -Recollida de les propostes enregistrades en vídeo. -Assignació responsable per recerca de pares i mares voluntaris/es per l'execució dels tallers. -Contactar amb associacions de veïns implicades per assistir als tallers.
14, 15 i 16 de gener de 2014	Execució dels Tallers a l'Escola dels Encants.	<ul style="list-style-type: none"> -Preparació del material necessari. -Organització dels equips voluntaris. -Desenvolupament dels espais simultanis de treball. -Adequació dels espais interns i externs de l'Escola dels Encants.
30 de gener de 2014	Avaluació dels Tallers	<ul style="list-style-type: none"> -Extracció de les primeres valoracions dels tallers. -Calendarització de les següents actuacions.
Febrer-març de 2014	Procés d'elaboració del material audiovisual.	<ul style="list-style-type: none"> -Muntatge i edició del audiovisual per part de la comissió de Comunicació de l'Escola dels Encants. -Esmenes i aportacions per part del grup promotor.
15 de març de 2014	Primer pase intern al grup promotor per fer esmenes i aportacions.	
25 d'abril de 2014	Estrena i primera projecció de l'audiovisual adreçat a la Comunitat educativa.	<ul style="list-style-type: none"> -Difusió al butlletí de l'Escola de la projecció oberta a tota la comunitat educativa. -Elaboració de cartell de difusió per penjar a l'Escola. -Contactar amb actors implicats per convidar-los formalment a la projecció del audiovisual. Comissió relacions externes. -Adequació i preparació de l'espai per fer la projecció. -Preparació tècnica de l'audiovisual.
29 i 30 d'abril de 2014	Projecció i feedback en els grups de l'Escola dels Encants.	<ul style="list-style-type: none"> -Adequació i preparació de l'espai per fer la projecció. -Preparació tècnica de l'audiovisual. -Recollida de les aportacions per part dels infants.
	Avaluació del feedback per part del grup promotor.	<ul style="list-style-type: none"> -Recollida i sistematització de les darreres aportacions dels infants.
16 de maig de 2014	Avaluació final de l'actuació per part del Grup promotor i actors implicats.	<ul style="list-style-type: none"> -Avaluació dels aspectes organitzatius. -Avaluació de la reacció amb els actors implicats (associacions de veïns, moviments veïnals, Ajuntament de Barcelona) -Avaluació dels aspectes relacionats amb els aprenentatges. -Relació d'impacte als mitjans de l'actuació. -Possibilitats de continuïtat.
20 de maig de 2014	Traspàs de l'audiovisual a l'equip d'arquitectes del grup "Canòpia Urbana" a través de l'Àrea Metropolitana de Barcelona i la seva unitat d'Habitat Urbà.	<ul style="list-style-type: none"> -Preparació del DVD per donar a l'equip d'arquitectes. -Per part de la Comissió de relacions externes concertar una cita amb els responsables per reunió amb els infants.
Finals de maig de 2014	Propostes de continuïtat de l'actuació.	<ul style="list-style-type: none"> -Contactes amb altres centres educatius dels barris implicats en el procés de reurbanització de Glòries per replicar una actuació similar. -Indegar possibilitats sobre la preparació d'una exposició pel barri per mostrar l'opinió i la feina feta per part dels Infants.

3.4. Recursos humans i materials

El projecte ha estat coordinat per l'equip pedagògic de l'escola i ha comptat amb la col·laboració d'un grup d'arquitectes, d'associacions de veïns, i de l'AFA Escola dels Encants.

Arquitectes:

Salvador Matas. Arquitecte. Des del 1984 fins el 1999 va compaginar l'activitat professional dins l'Administració local (Barcelona, Granollers, Parets del Vallès, Cànoves) i com a professional liberal. Des del 1999 fins a l'actualitat, dedica la seva activitat professional a l'estudi d'arquitectura propi.

Itziar González Virós. Arquitecta (UPC). Professora associada del Departament de Composició Arquitectònica de l'ETSAB-UPC fins el 2005. Tècnica independent en el procés veïnal de participació ciutadana i reforma de la plaça Lesseps (2002). Regidora de Ciutat Vella (2007-2010).

Elena Guim. Arquitecta fundadora d'ARQUECT®, Un projecte de pedagogia urbana que dissenya i impulsa metodologies d'aprenentatge, prenent la ciutat com escenari educatiu, per a la formació d'una ciutadania activa en la transformació del seu entorn.

Associacions de veïns:

Associació de Veïns de Sagrada Família, Associació de Veïns de Fort Pienc, Associació de Veïns de Poble Nou i Associació de Veïns de El Clot-Camp de l'Arpa.

AFA Escola dels Encants:

Comissió d'obres, Comissió de innovació i *fundraising*, Comissió de comunicació i Comissió de relacions externes.

Equip pedagògic de l'Escola dels Encants:

Agnès Barba, Gemma Bassa, Anna Batlle, Josan Cuenca, Georgina Garcia, Pilar Grau, Ferran Herrera, Marta López, Georgina Mercader, Meritxell de Montellà, Beatriz Morales, Noa Padín, Sandra Rodriguez, Inma Serrano, Anna Simón, Marié Vilchez i Ruth Vilela.

Per al desenvolupament del projecte s'han utilitzat materials de l'escola i també altres materials facilitats per el grup d'arquitectes col·laboradors i els membres de l'AFA.

El projecte ha estat coordinat per l'equip pedagògic de l'escola i ha comptat amb la col·laboració d'un grup d'arquitectes, d'associacions de veïns i de l'AFA.

3.5. Seguiment i monitoratge de l'actuació

L'estratègia d'intervenció definida atorga gran importància a les funcions de seguiment i monitoratge, presents al llarg de tot el cicle del projecte. Aquestes tenen com a objectiu generar informació que permeti:

1. Millorar l'acompliment, per mitjà de la detecció de possibles problemes que sorgeixin durant l'execució i possibilitant, alhora, l'adopció de mesures correctives.
2. Enfortir la presa de decisions de l'equip de coordinació.

S'han establert mecanismes de seguiment i monitoratge interns i externs.

Mecanismes interns

Es va establir un grup promotor de la iniciativa integrat per la directora de l'escola, un membre de la comissió d'obres, un membre de la comissió de recerca i fundraising, un membre de la comissió de comunicació, un membre de la comissió de relacions socials i les dues arquitectes que ens varen acompanyar en tot el procés.

El grup promotor tenia com a objectius:

- Planificar l'actuació en base a la proposta desenvolupada per les arquitectes.
- Definir els actors implicats i establir els sistemes de coordinació amb cadascun d'ells.
- Definir calendari d'actuacions i consensuar-ne la metodologia.
- Relacionar els recursos tant material com humans necessaris per l'actuació.
- Vetllar pel bon funcionament de l'actuació.

Mecanismes externs

Donada la complexitat d'actors que han intervingut en la iniciativa, es va considerar necessari assignar un únic interlocutor per fer totes aquestes tasques de relació externa. Un membre del grup promotor i alhora membre de la comissió de relacions externes de l'escola va desenvolupar aquesta funció de contacte i coordinació amb els següents actors:

- Les 4 associacions de veïns a través dels seus representants: Sagrada Família, Fort Pienc, Poble Nou i El Clot-Camp de l'Arpa.
- Moviment veïnal Glòries.cat <http://www.glories.cat>
- Habitat Urbà de l'Ajuntament de Barcelona.

3.6. Resultats i conclusions

El desenvolupament d'aquest projecte ha permès obtenir els següents resultats i conclusions, d'acord als objectius plantejats inicialment:

-L'experiència ha representat un salt qualitatiu en relació a les pràctiques anteriors relacionades amb la participació infantil i el foment dels valors democràtics a l'Escola dels Encants, representades majoritàriament per el Consell d'Infants.

-S'ha introduït als infants en un llenguatge de planejament urbanístic i d'arquitectura, a través d'uns mecanismes de representació abstractes i amb una naturalesa complexa. L'experiència ha permès desxifrar diferents escales urbanes, capes d'urbanització, circulacions i usos, l'ecosistema urbà, la psicologia ambiental, i diferents codis de representació útils per poder entendre i interpretar un plànol.

-Els infants han pres consciència de la seva capacitat d'influència en la millora de la ciutat. De manera col·lectiva, els infants han estat capaços d'entendre processos urbanístics complexos i sofisticats, i actuar per tal de transformar-los.

-Els infants han pogut establir prioritats, jerarquitzar i alhora renunciar. Aquesta renúncia en els processos de participació urbanística ha estat pactada i per tant s'ha de viure des de la part positiva de consens i mutu acord.

-Els infants han estat capaços d'apropriar-se de l'espai urbà per a millorar-ne el seu ús. L'experiència demostra que els espais urbans fracassen quan els ciutadans no se'l fan seu, i aquesta apropiació es tradueix generalment en una major corresponsabilitat envers els espais públics.

-Els infants han pogut sentir-se com a ciutadans que són amb plena capacitat d'incidència sobre el seu entorn, i han format part de la vida pública i d'allò que representa l'espai comú i compartit. Aquesta concepció de la participació política i de la responsabilitat ciutadana normalment queda silenciada i ignorada en el cas dels infants. Novella³ afirma la importància que les experiències de participació infantil promoguin l'exercici de la ciutadania des d'edats molt primerenques mitjançant accions concretes que comportin una democràcia participativa a través de la qual els infants incideixin i transformin la realitat propera i quotidiana.

Els infants han pres consciència de la seva capacitat d'influència en la millora de la ciutat.

Han estat capaços d'apropriar-se de l'espai urbà per a millorar-ne el seu ús.

Han pogut sentir-se com a ciutadans que són amb plena capacitat d'incidència sobre el seu entorn.

³ Novella (2012)

- El procés de participació ha estat plenament integrat en la dinàmica de l'escola. Aquest fet és rellevant perquè, tal i com assenyalen Gómez et al⁴, un dels factors que poden incidir en que la experiència educativa viscuda per els infants a l'escola sigui recordada de manera més o menys positiva té a veure amb el grau en que la institució aconsegueixi que els infants es sentin implicats i participis d'ella, i que puguin crear les condicions per poder expressar-se lliurement i sentir-se escoltats, prendre decisions, compartir projectes, implicar-se en la gestió dels assumptes col·lectius, i assumir responsabilitats.

Els nens i nenes han mostrat el seu interès per seguir participant en la construcció de la futura plaça de les Glòries.

Segons Agud, Novell i Llena⁵, les condicions per a una participació infantil autèntica impliquen el reconeixement del dret a participar, disposar de les capacitats necessàries per exercir-lo i l'existència de mitjans i/o espais adequats per a que sigui possible. Els mateixos autors assenyalen que els espais dissenyats per a la participació infantil han de:

- permetre actuar sobre l'entorn proper i la vida quotidiana, perquè és allò conegut i allò que es pot transformar perceptiblement (en el cas d'aquest projecte, la Plaça de les Glòries). En aquest sentit, Trilla i Novella⁶ assenyalen que hi ha una raó també de caire pragmàtic per promoure la participació infantil: els nens han de participar en aquells àmbits que els concerneixen, no només perquè en tant que ciutadans hi tenen dret, sinó perquè comptar amb la seva participació millora el funcionament dels àmbits en els quals es produeix.

El que més els hi ha agradat de la iniciativa ha estat l'oportunitat d'aportar idees tots junts i de col·laborar plegats en el projecte.

- explicitar les intencions i el procés de la participació, tal i com es va fer a l'assemblea d'infants descrita a l'inici d'aquest projecte.

- ser espais genuïns i reals de participació infantil, i per tant adaptats a les condicions socials i psicològiques de la infància. En aquest sentit, és important que els contextos culturals i relacionals en els quals els infants creixen (família, escola, centres de temps lliure i ciutat) siguin espais de pràctica ciutadana i d'assaig i exercici per la participació. Això requereix la presència d'adults referents que, des del vincle, puguin generar i impulsar estructures i climes de confiança, reciprocitat i llibertat.

⁴ Gómez, M., Morata, T., Noguera, E., Cifre-Mas, J i Trilla, J. (2014). "El recuerdo de las experiencias infantiles", en Novella, A., et al (eds): Participación infantil y construcción de la ciudadanía. Barcelona. Editorial Graó, pp. 45-60.

⁵ Agud, I., Novella, A., i Llena, A. (2014). "Las condiciones y características de la participación infantil auténtica", en Novella, A., et al (eds): Participación infantil y construcción de la ciudadanía. Barcelona. Editorial Graó, pp. 73-90. en Novella, A., et al (eds): Participación infantil y construcción de la ciudadanía. Barcelona. Editorial Graó, pp. 73-90.

⁶ Trilla, J. i Novella, A. (2011). "Participación, democracia y formación para la ciudadanía: Los consejos de infancia". Revista de Educación, 356, pp. 863-894.

3.7. Impacte i continuïtat

El projecte ha obtingut ressò a diferents mitjans de comunicació de la ciutat de Barcelona. Per una banda, el programa de Barcelona TV "Catacrak" va fer un reportatge sobre una part del procés descrit en un reportatge emès el passat 22 de juny, que es pot veure a la web del programa (www.btv.cat/catakra). D'altra banda, la pàgina web que l'Ajuntament de Barcelona que destina al procés de transformació de Glòries va dedicar el reportatge "La plaça dels nens i les nenes" a aquest projecte. Es pot veure la notícia al següent enllaç: glories.bcn.cat/la-placa-dels-nens-i-de-les-nens/

A nivell de continuïtat de l'actuació i amb la voluntat de sumar més sinergies i aportacions dels infants en aquest procés de consulta s'han iniciat els contactes oportuns a les direccions d'altres centres educatius dels barris colindants i les seves associacions de famílies perquè puguin dur a terme, cara al curs 2014-2015, una acció similar. Aprofitar la sistematització de l'experiència a l'Escola dels Encants i replicar-la a la resta de centres dels barris implicats. L'objectiu d'aquesta obertura i major participació és, sens dubte, aconseguir un impacte i incidència major de la veu dels infants en el procés de re-urbanització de la Plaça de les Glòries al mateix temps que s'haurà fet participis d'aquest procés de urbanització als infants i ciutadans més joves dels barris propers, complementant així el resultat dels tallers participatius que es van fer anteriorment i en els que van participar de manera majoritària persones grans.

També en el marc del curs escolar 2014-15, i conjuntament amb els mateixos actors que han estat implicats en aquest projecte, s'està planificant una exposició amb tot el material elaborat. L'emplaçament, encara pendent de definir, serà un espai de referència al barri com el Disseny Hub o el Centre Cívic Fort Pienc. L'objectiu d'aquesta exposició és seguir donant resposta a la inquietud de fer sentir la veu dels nens i les nenes i que la nova Plaça de les Glòries esdevingui, tal i com van expressar els infants, un gran espai de colors vius.

Morata, T., Noguera, E., Gómez, M., y Trilla, J. (2014). "El impacto percibido de las experiencias infantiles", en Novella, A., et al (eds): Participación infantil y construcción de la ciudadanía. Barcelona. Editorial Graó, pp. 61-72.

4. Annexes

4.1. Acta de l'assemblea d'infants.

4.2. DVD "Construïm les Glòries que volem".

ACTA DE L'ASSEMBLEA D'INFANTS

Escola dels Encants

Dilluns 2 de desembre 2013, 15'15h.

S'obre l'Assemblea amb una ronda de presentacions de tots els assistents no infants: es presenta en Joan de l'Associació de Veïns de la Sagrada Família, el Josep Maria que gravarà l'Assemblea, la Mireia que escriurà a l'ordinador tot el que es digui, la Benedetta, el David pare de l'Adrià i la Martina, l'Itziar i la seva companya Elena que son arquitectes i la Teresa.

L'Itziar ens fa una pregunta: Com voleu la plaça de les Glòries?

Els infants un a un i de forma voluntària exposen les seves idees:

Biel: A mi m'agradaria una plaça de halloween per poder-se disfressar.

Iu: Un Hotel i casa meva.

Òscar: Jo també un Hotel.

Ariadna: Un Parc per poder anar els dies de festa amb bicicleta amb la mare.

Rita: M'agradaria que a l'Escola nova hi haguessin conillets i un Parc d'atraccions.

Marc: Pou d'aigua

Leo: Un lloc per fer karate.

Aina: Vull que a la Plaça dels Encants hi hagués un institut per quan s'acabi l'escola i també m'agradaria un spa.

Pol: M'agradaria una pista d'arts marciais.

Maria: Jo vull una pista de patinatge.

Camilo: M'agradaria que hi hagués una piràmide per poder jugar a "l'escondite" i un tresor amagat.

Alba: M'agradaria que a la plaça de les Glòries hi hagués una pista de futbol.

Marc: M'agradaria que a la plaça de les Glòries hi hagués una granja de vaques.

Nil: M'agradaria que hi hagués una taula per jugar a ping pong.

Roc: Un circ

Guim: Un tobogan

Adrià: Una pista de futbol de gespa verda.

Biel: Una pista de gel.

Guillem: Un coet de fusta per jugar amb un mecanisme a dalt.

Rita: M'agradaria una plaça de conillets.

Aina: M'agradaria un Pipi-can per no haver de veure caques a terra. També m'agradaria una gossera per no trobar animals abandonats al carrer.

L'ltziar i l'Elena ensenyen un plànol de la plaça de les Glòries, s'ubica l'Escola dels Encants en el plànol i després el retallen en molt petits trossos i els reparteixen. Després es proposa als infants que intentin reconstruir el plànol entre tots. Es col·loquen tots els trossos i es mira el resultat.

Després ens proposen de fer una activitat per la setmana que ve: ens convertirem en arquitectes i construirem una plaça, la plaça tal i com la volem.

L'ltziar i l'Elena ens expliquen que la setmana que ve ens portaran aquests mateixos trossos de plànol, de com és ara la plaça, però molt grans. Es col·locaran a la pista per poder dibuixar entre tots les idees de la futura plaça tal i com els infants se la imaginin.

Tornaran dimarts, dimecres i dijous de la setmana que ve per fer aquest puzzle gegant al jardí i ens proposaran un munt d'activitats per fer sobre el plànol.

S'encarrega als infants que expliquin als companys de classe el que faran la setmana que ve.

Sense res més a dir s'acaba l'Assemblea a les 16'15h i ens acomiadem.

Barcelona, 2 de desembre de 2013

*"Els infants s'han sentit escoltats i reconeguts
i han vist que tenen moltes coses a dir. Els
tallers han permès als nens i les nenes
sentir-se implicats en la transformació del seu
entorn i contribueixen a fer una ciutat més
humana."*